

VANUIT JE STOEL NAAR HET MUSEUM

Kunst raakt ons, het geeft ons energie, een mooi onderwerp om met anderen over te praten, het laat ons nadenken over onszelf, ontroert en maakt gelukkig. Velen van ons missen dan ook de bezoeken aan het museum. Al gaat de deur op 1 juni weer op een kiertje, voor veel ouderen zit een live bezoek er nog niet in. Gelukkig is er online ontzettend veel te beleven in de musea. En voor al die mensen die niet zo digitaal zijn, hier enkele verhalen over kunst waaraan u zich alvast kunt laven.

Ruurd Halbertsma, Rijksmuseum van Oudheden: 'De geschiedenis maakt de camee tot een tragisch stuk'

Een steen met vele verhalen. Dat is de Gemma Constantiniana, een keizerlijke camee in de collectie van het Rijksmuseum van Oudheden. Conservator Ruurd Halbertsma vertelt erover.

'Een camee is een siersteen met een opgelegd reliëf. De Gemma Constantiniana of Grote Camee is gesneden uit agaat. De witte laag is gebruikt voor de weergave van personen, de blauwe laag voor de achtergrond. Technisch is dat een hoogstandje. Dit is een keizerlijke camee, daarvan zijn er in de wereld maar drie bewaard gebleven. De senaat en het volk van Rome schonken deze steen aan keizer Constantijn, na zijn overwinning op zijn rivaal Maxentius in 312 na Chr.

DE NIEUWE HOOP

Je ziet de triomfwagen van keizer Constantijn, getrokken door twee centauren die de soldaten van de vijand vertrappen. Rechtsboven komt Victoria aanvliegen met een zegekrans. Naast Constantijn staat zijn vrouw Fausta en achter hem zijn moeder Helena. Beide vrouwen

wijzen op een jongetje, een soldaatje in de dop. Dat is Crispus, de zoon van Constantijn uit een eerder huwelijk. Alles straalt uit dat dit de troonopvolger wordt, de nieuwe hoop. Hoe anders liep het. Fausta zag vele jaren later liever een van haar eigen kinderen op de troon en vertelde haar man dat Crispus haar had aangerand. Constantijn liet zijn eigen zoon de gifbeker drinken. Later opende Helena hem de ogen, maar toen was het al te laat. Volgens werd Fausta in de thermen opgesloten en werd daar het vuur opgestookt. De geschiedenis maakt de grote camee tot een tragisch stuk.

GOUDEN TIJDEN VERSTEEND

Ook de reis die het kunstwerk maakte zit vol verhalen. In de zeventiende eeuw was de camee in het bezit van de Antwerpse schilder Peter Paul Rubens. Hij wilde de steen verhandelen en liet de omlijsting van goud, edelstenen en parels maken. De camee ging mee met het VOC-schip de Batavia en werd bij de schipbreuk onder de Australische kust wonder boven wonder gered. In de Oost werd geen koper gevonden. Uiteindelijk is de Gemma Constantiniana in het bezit gekomen van koning Willem I en sindsdien in Nederland gebleven. Na het sluiten van het Utrechtse Geldmuseum was het bijna een slapende schat in de kluis van de Nederlandsche Bank geworden. Het voelt als een overwinning dat we de Grote Camee vanaf 2013 aan onze bezoekers kunnen laten zien. Er zijn woorden bewaard van een Romeinse consul die deze steen zag. Hij schreef: "Wie verlangt er naar gouden tijden? Die gouden tijden zijn versteend." Dat voelen wij nog steeds na. Je hoopt altijd op een nieuw begin.

DE GROTE CAMEE (foto boven) Gemma Constantiniana sardonyx, twee lagen in 17de eeuw verguld en met stenen bezette zetting circa 312-315 na Chr. 28 cm x 21 cm

RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN, LEIDEN

- Brengt de oudheid en de archeologie tot leven
- Oude beschavingen uit Egypte, de Klassieke Wereld, het oude Nabije Oosten en Nederland in de prehistorie, Romeinse tijd en de middeleeuwen

WWW.RMO.NL

- Virtueel bezoek aan de vaste tentoonstelling
- Meer dan 85.000 voorwerpen online
- Online audiotours en colleges

Lies Boelrijk, Kröller-Müller Museum: 'De deur openen en ineens in dat helderwitte landschap staan'

Een kunstwerk waarin je kunt lopen, zitten en liggen. Dat is Jardin d'émil van Jean Dubuffet (1901-1985). Met 600 m² is het prominent aanwezig in de beeldentuin van het Kröller-Müller Museum. Lies Boelrijk vertelt over dit kunstwerk. Ze leidde bij de grote restauratie de campagnes voor communicatie en fondsenwerving.

'Vanaf de buitenkant zie je alleen de witte muur met daarbovenuit een witte boom. Om het kunstwerk te ervaren, moet je het betreden. Elke keer opnieuw is het spannend om dat smalle trapje op te gaan, de deur te openen en ineens in dat helderwitte landschap te staan.

THEATER VAN ONWERKELIJKHEDEN

Je stapte een andere wereld in, een tuin in een tuin, met vreemde zwarte lijnen. Waar het voor staat? Dat mag elke bezoeker zelf ervaren. Sommige mensen vinden het een maanlandschap, anderen wanen zich op een wit strand. Het heeft ook iets meditatiefs. Je kunt er gaan liggen en naar de lucht staren.

In ieder geval is het een anti-wereld, een wereld die je niet verwacht. Dubuffet noemde zijn kunst een theater van onwerkelijkheden, ontstaan uit een duik in de fantasie. Het is een poging iets te creëren tegen alles wat bestaat en juist dat maakt de weg vrij voor de meest zonderlinge vondsten. Het lijnenspel van Jardin d'émil is ontstaan uit 'droedelen'. Hij maakte dit soort tekeningen wanneer hij met zijn moeder belde. Dit is een van zijn eerste grote werken. Het is een uitvergroting van een kleiner werk, speciaal voor ons museum.

MET DE HAND OPNIEUW GESCHILDERD

Vanuit de lucht gezien lijkt Jardin d'émil een abstract schilderij. Voor Dubuffet was het ook écht een schilderij. Hij schreef: 'Wie heeft bepaald dat een schilderij alleen maar verticaal aan de muur mag hangen? Men kan het evengoed bekijken als het plat op een tafel ligt. En het is niet verboden om er een reliëf in aan te brengen.' Het kunstwerk stond vanaf 1974 bloot aan weer, wind en bezoekers. In 2016 besloten we dat een groot-scheepse restauratie nodig was. Het werk is hersteld in de geest van de kunstenaar, met het oorspronkelijke reliëf en het oorspronkelijke zwarte lijnenspel. Er gebeurde veel meer, van een nieuw afwateringssysteem tot herstel van de betonstructuur. Begin dit jaar is de nieuwe witte verflaag aangebracht. De zwarte lijnen zijn met de hand opnieuw geschilderd, meer dan anderhalve kilometer. Het resultaat: een stralend witte tuin van email, daar moet je echt je zonnebril voor opzetten. Zodra het museum opengaat, is ook Jardin d'émil weer toegankelijk. De publieksliefeling schittert als nooit tevoren.'

JARDIN D'ÉMIL, 1974

Jean Dubuffet (1901-1985)
Beton, glasvezel versterkt epoxy, polyurethaanverf
Circa 800 cm x 2.000 cm x 3.000 cm

KRÖLLER-MÜLLER MUSEUM, OTTERLO

- Gelegen in Nationaal Park De Hoge Veluwe
- Beeldentuin met meer dan 160 sculpturen
- De op een na grootste Van Goghverzameling
- Wanneer museum weer open is, presentatie over Jardin d'émil

Jean Dubuffet (re) met museum-directeur Rudi Oxenaar (li), 1974

WWW.KROLLERMULLER.NL

- Speciale pagina over de restauratie van Jardin d'émil
- Ontdek de collectie, met informatie over 4.400 werken

Joost van der Hoeven, Van Gogh Museum: 'Gauguin schilderde naar de verbeelding, Van Gogh naar de werkelijkheid'

Kunsthistoricus Joost van der Hoeven onderzoekt de schilderijen van tijdgenoten van Vincent van Gogh (1853-1890). Hij vertelt over een schilderij van Paul Gauguin (1848-1903) waarop Van Gogh zonnebloemen schildert.

'Er bestaat een mythisch beeld van Van Gogh, de kunstenaar met koortsdromen die in rap tempo zijn doeken vult. Zijn stijl lijkt dan uit het niets gekomen. Kijk je breder, dan zie je hoe Van Gogh juist leerde van andere kunstenaars uit zijn tijd. Bijvoorbeeld van het werk van Millet en de impressionisten in Parijs. Begin 1888 ging Van Gogh naar Arles, waar hij na een tijdje het bekende, door hem op een schilderij vastgelegde gele huis huurde. Zijn droom was het beginnen van een kunstenaarskolonie, het Atelier van het Zuiden. De eerste die hij uitnodigde was Gauguin, een kunstenaar die hij enorm bewonderde en die aan het hoofd zou kunnen staan. Gauguin liet zich over de streep trekken door een toelage van 150 Franse franc per maand, betaald door Van Goghs jongere broer Theo.

SAMEN IN HET GELE HUIS

Dit schilderij gaat over de weken die beide kunstenaars samen doorbrachten in het gele huis. Gauguin verbeeldt hier dat Van Gogh zich blind staart op de zonnebloemen. De hand, het penseel en zijn blik zijn gericht op hetzelfde punt. Het is een kritische noot richting de kunst van Van Gogh: de werkelijkheid opnieuw creëren is geen kunst. Gauguin schilderde naar de verbeelding, als een van de eerste symbolisten. Hij wilde een diepere waarheid uitdrukken en wilde Van Gogh aansporen om meer naar binnen te kijken. Maar Van Gogh wilde juist de werkelijkheid schilderen en had daarvoor al een persoonlijke manier gevonden. Door hun verschillende kunstopvattingen ontstonden felle woordenwisselingen. Naast kritiek is het schilderij ook een viering van het werk van Van Gogh. In een brief noemt Gauguin de zonnebloemen van Van Gogh het puurste element uit zijn werk. Misschien was hij er zelfs jaloers op.

DROOM IN DUIGEN

Het schilderij is gemaakt op doek van jute. Gauguin experimenteerde daarmee, omdat het paste bij de primitieve stijl en omdat het goedkoop was. We laten dit werk in ons museum in een speciale kast zien, waarin het schuin gepresenteerd wordt. Aan de muur zou dit werk zichzelf kapottrekken. Kort na het maken van dit schilderij vertelde Gauguin aan Van Gogh dat hij het niet meer met hem kon volhouden. Zo viel de droom van Van Gogh in duigen en komen we bij de avond waarop Van Gogh in een psychose belandde en zijn linkeroor afsneed. Een ander verhaal, dat bijna iedereen kent.'

VINCENT VAN GOGH- ZONNEBLOEMEN SCHIL- DEREND (foto links boven)

Vincent van Gogh zonnebloemen schilderend, 1888
Paul Gauguin (1848-1903)
olieverf op doek
73 cm x 91 cm

VAN GOGH MUSEUM, AMSTERDAM (VINCENT VAN GOGH STICHTING)

- Maakt het leven en werk van Vincent van Gogh en de kunst van zijn tijd toegankelijk
- Grootste collectie werken van Van Gogh

VANGOGHMUSEUM.NL

- Brieven van Van Gogh en podcasts over de brieven
- Collectie online en app om werk te ontrafelen
- Via het YouTube-kanaal van het Van Gogh Museum o.a. privé-tour door het museum
- 'questions', elke week antwoorden op nieuwe vragen

Pieter Roelofs, Rijksmuseum: 'Vermeer suggereert het en wij geloven hem'

Van Johannes Vermeer zijn 35 schilderijen bewaard gebleven. Daarvan hangen er vier in het Rijksmuseum. Pieter Roelofs, hoofd schilder- en beeldhouwkunst in het Rijksmuseum, vertelt over De liefdesbrief.

'Dit schilderij vangt het moment waarop een vrouw van een dienstbode een brief ontvangt. Alles wat je op het schilderij ziet, heeft betekenis en beweegt in de richting van de brief. Een brief die alles kan veranderen.

CLIFFHANGER

Tot dit moment was alles in de kamer in balans en in harmonie. Symbolen daarvoor uit de zeventiende eeuw zijn in dit schilderij de luit en de rustige zee op het schilderij aan de muur. De zee vertelt ons ook dat het over de liefde gaat. Nu is er ineens nog maar één vraag: wat is het nieuws? Die spanning zie je op het gelaat van de vrouw.

Vermeer laat ons meekijken door de deuropening, onze aanwezigheid in dit tafereel is zelfs nodig voor de spanningsboog. Hij laat op een prachtige manier zien hoe een cliffhanger werkt. Wanneer je het oosters gordijn voor de ingang laat zakken, is het beeld in de kamer weg. Zo benadrukt hij de tijdelijkheid van dit moment. Hoe het afloopt, weten

we niet. Als de verstilde zee de sleutel is, dan kan het zijn dat de brief goed nieuws brengt.

JAKJE MET HERMELIJN

De mouw van de dienstbode aan de linkerkant van het schilderij is licht. De andere mouw is donker. Zo zien wij dat het licht van links komt en denken we dat beide vrouwen niet ver van het raam verwijderd zijn. Vermeer suggereert het en wij geloven hem. Dat kan alleen de allerbeste kunstenaar. Het jakje van de vrouw is afgezet met hermelijn, een kledingstuk dat in die tijd kort in de mode was, tot ook dienstbodes het gingen dragen. Er is geen enkel jakje bewaard, maar het staat wel op de inventarislijst van Vermeer.

Heel anders dan tijdgenoten als Rembrandt en Van Ruisdael maakte Vermeer maar weinig schilderijen. Vanuit een herberg in Delft was hij actief in de kunsthandel. De schilderijen die hij in zijn eigen werk schildert, zijn meestal door zijn familie verhandeld en soms ook bewaard gebleven. Het blauw van Vermeer is gemaakt van het kostbare lapis lazuli, dat hij daarvoor importeerde. Er is kunst van voor en na Vermeer. Hij is de meester van de verstilling.

Heeft u een Museumkaart?

Omdat de musea zo lang gesloten waren, heeft u niet optimaals gebruik kunnen maken van uw Museumkaart. Wettelijk heeft u recht op verlenging van de looptijd. Verlenging gebeurt automatisch. Er zijn twee andere mogelijkheden:

- De musea steunen: U kunt de extra looptijd omzetten in een donatie.
- Geld terugvragen: U kunt geld terugvragen voor de periode dat de musea gesloten zijn.

Meer informatie vindt u op www.museumkaart.nl

DE LIEFDES BRIEF

(foto links boven)

De liefdesbrief, ca. 1669-1670
Johannes Vermeer (1632-1675)
Olieverf op doek
44 cm x 38,5 cm

RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

• Overzicht van Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de Middeleeuwen

WWW.RIJKSMUSEUM.NL

- Video's en podcasts van conservatoren
- Tour langs meesterwerken
- Rijksstudio met bijna 700.000 meesterwerken

MEER MUSEUMTIPS

24 uur per dag kunst

De gebouwen van de musea zijn dicht. Vanaf 1 juni gaan ze langzaam weer open. Kijk op de website voor de meest actuele informatie. Kunt u niet naar het museum zelf? Of blijft u voorlopig liever thuis? Kijk dan op internet, daar zijn de musea nu toegankelijker dan ooit tevoren

Gebouwen dicht, kunst open

Veel musea laten online hun 'goud' zien aan bezoekers. Ze geven een inkijkje in tentoonstellingen en collecties. Met uitleg van conservatoren, achtergrondverhalen bij pronkstukken, audiotours en podcasts. Voor volwassenen, maar ook voor (klein)kinderen, is er van alles te beleven. Wij zetten wat tips voor u op een rij.

1 INSTAGRAM

Maak van jezelf (en je familie) een kunstwerk. Doe op Instagram mee aan @Tussenkunstenquarantaine. Kies een schilderij of foto en maak deze thuis zo goed mogelijk na. Je mag daarvoor maar drie objecten gebruiken. Deel het resultaat op Instagram met @tussenkunstenquarantaine of kijk daar eerst eens rond om inspiratie op te doen.

Tussen kunst en quarantaine

3 MAURITSHUIS

Eén schilderij, één artiest, één lied. Het Mauritshuis laat u met een frisse blik naar kunst kijken. Singer-songwriters lieten zich inspireren door een kunstwerk. Zo bracht Spinvis een ode aan het beroemdste werk uit het Mauritshuis: het Meisje met de parel. Ook van MEROL en van Harrie Jekkers zijn nummers te beluisteren.

Bekijk het met de oren

www.mauritshuis.nl

5 MUSEUM HILVERSUM VIRTUELE TOUR ZILVEREN CAMERA

Dwaal langs grote en kleine verhalen in de tentoonstelling Zilveren Camera 2019. In Museum Hilversum zie je de beste nieuwsfoto's van Nederland van het afgelopen jaar.

www.museumhilversum.nl

2 NOORDBRABANTS MUSEUM

Ook de deuren van het Noordbrabants Museum zijn digitaal geopend. Theatermaker en kunstliefhebber Lucas De Man neemt je mee op ontdekkingsreis door het hele museum. Samen met experts laat hij zien welke verhalen er bij de kunstwerken horen. Je bepaalt zelf waar je heen wilt met de doorklikmogelijkheden in de video.

Ontdekken met Lucas De Man

www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

4 MUSEUM CATHARIJNECONVENT

Wonderen spelen sinds het begin van de mensheid een rol in het leven van alledag. Via de speciale wonderdertelefoon kunt u een voorproefje krijgen op de tentoonstelling Allemaal wonderen. U kunt het museum bellen en luisteren naar een voorgelezen wonderverhaal. Het nummer is 030-307 10 37.

Allemaal wonderen

www.catharijneconvent.nl

6 RIJKSMUSEUM AMSTERDAM

Wilt u graag zelf schilderen of tekenen? Bekijk de Engelstalige cursus-filmpjes op het YouTube kanaal RijksCreative. Docenten van de Teekenschool leggen aan de hand van een kunstwerk de technieken van de grote meesters uit. Schilder een zelfportret zoals Van Gogh of leer emoties op het doek vast te leggen zoals Rembrandt dat deed. Er staan drie seizoenen online.

Zelf aan de slag

www.rijksmuseum.nl